

SALVS REI PVBLICAE SVPREMA LEX ESTO.

VYBRANÁ

TÉMATA

Slovensko – volby 2006

(18/2007)

Josef Klamo

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah:

POLITICKÝ SYSTÉM	2
CHARAKTERISTIKA STRANICKÉHO SYSTÉMU A PARLAMENTNÍCH POLITICKÝCH STRAN. 3	
SLOŽENÍ VLÁDY A PARLAMENTU V LETECH 2002 - 2006.....	6
VOLBA PREZIDENTA V ROCE 2004.....	7
VÝSLEDKY VOLEB DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU V ROCE 2004.....	7
VÝSLEDKY VOLEB A NOVÉ SLOŽENÍ PARLAMENTU V ROCE 2006.....	7
PRAMENY	8

Politický systém

Slovensko je parlamentní republika. Ústava byla přijata Slovenskou národní radou 1. září 1992, tedy ještě před rozdělením Československa. Ústavu může měnit jen parlament třípětinovou většinou všech poslanců, od svého přijetí byla novelizována čtyřikrát.

Zákonodárnou moc na Slovensku představuje jednokomorová Národní rada Slovenskej republiky složená ze 150 poslanců volených na čtyři roky. Volební systém je poměrný, s jedním celostátním volebním obvodem. Na rozdíl od České republiky není poměrnost zakotvena přímo ústavě, ale jen ve volebním zákoně, který lze měnit běžnou nadpoloviční parlamentní většinou. Zákonodárnou iniciativou disponují parlamentní výbory, jednotliví poslanci a vláda. Kromě tvorby legislativy parlament schvaluje státní rozpočet a závěrečný účet (včetně kontrolních zpráv), programové prohlášení vlády, ratifikuje některé mezinárodní smlouvy, rozhoduje o vyslání ozbrojených sil do zahraničí i přítomnosti zahraničních ozbrojených sil v zemi a může navrhnout konání referenda.

Výkonnou moc představuje prezident a vláda. Prezident je hlavou státu a vrchním velitelem ozbrojených sil. Zastupuje stát navenek, dojednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Tuto pravomoc může přenést na vládu (tak tomu do nynějška všichni prezidenti učinili). Prezident je volen přímo na období pěti let, přičemž může být volen maximálně na dvě funkční období po sobě. Pokud není zvolen nadpoloviční většinou hlasů v prvním kole, koná se druhé kolo za účasti dvou nejúspěšnějších kandidátů z prvního kola. Prezident může rozpustit parlament, podepisuje zákony, jmenuje a odvolává předsedu vlády a její členy. Kontrasignaci příslušného člena vlády vyžadují jen některé právní akty prezidenta, je jich výrazně méně než u prezidenta České republiky. Prezident vyhláší také referendum na návrh parlamentu či petice podepsané 350 000 občanů. Prezident může být odvolán v lidovém

hlasování nadpoloviční většinou všech oprávněných voličů. Toto hlasování může iniciovat parlament usnesením, které musí schválit třípětinová většina jeho poslanců. Pokud prezident v lidovém hlasování odvolán není, rozpustí parlament a začíná mu plynout nové funkční období.

Vlády je politicky odpovědná parlamentu, je složena z předsedy, místopředsedů a ministrů. Kandidáta na předsedu vlády navrhuje prezident republiky. Ten poté navrhne prezidentovi členy vlády a po jejich jmenování předstoupí před parlament se žádostí o důvěru a s programovým prohlášením. Pro vyslovení důvěry stačí nadpoloviční většina přítomných poslanců. Nedůvěru vládě jako celku může parlament vyslovit nadpoloviční většinou všech poslanců. Parlament může také nadpoloviční většinou přítomných poslanců vyslovit nedůvěru jednotlivým členům vlády.

Charakteristika stranického systému a parlamentních politických stran

Slovenský stranický systém je dynamický a roztržštěný, politické strany se často slučují a rozdělují, šanci na celostátní úspěch mají i strany nové. Ve všech čtyřech parlamentních volbách se do parlamentu dostalo nejméně šest stran, složení parlamentních stran se však v jednotlivých letech výrazně liší. Mimo standardní levicové a pravicové strany se prosazují i názorově ne příliš pevně zakotvené populistické a nacionalistické strany.

Smer – sociálna demokracia

- **Základní charakteristika:** strana vznikla v roce 1999, tehdy pod názvem Smer (tretia cesta), odštěpením z tehdy vládní Strany demokratickej ľavice (SDL), pokračovatelky Komunistické strany Slovenska (KSS). Ve volbách v roce 2002 skončila třetí a stala se tak nejsilnější levicovou politickou stranou. Od 1. ledna 2005 se spojila s dalšími sociálně-demokratickými stranami - SDL, Sociálnodemokratickou alternatívou (tato malá strana se od SDL odštěpila později než Smer) a Sociálnodemokratickou strana Slovenska (založena v roce 1990 Alexandrem Dubčekem). Integrovaná strana pod novým názvem Smer – sociálna demokracia poté zvítězila ve volbách v roce 2006 a sestavila vládu.

Ač vychází prapůvodně z KSS hlásí se k myšlenkám západní sociální demokracie, v ekonomické oblasti stojí v levém středu. Strana je členem Strana evropských socialistů, členství však bylo SES přerušeno po sestavení vlády s nacionalistickou SNS.

- **Hlavní principy:** podpora sociálně orientovaného tržního hospodářství, pomoc sociálně slabým, enviromentální politika

- **Zahraníční politika:** proevropská orientace, mimo Evropu spíše orientace na Rusko než na Spojené státy americké

Slovenská demokratická a křesťanská únia – Demokratická strana, SDKÚ-DS

- **Základní charakteristika:** konzervativní, křesťansky orientovaná pravicová strana. Vznikla v roce 2000 z volebního uskupení Slovenská demokratická koalícia, když přitáhla některé konzervativce z KDĽ i liberály z DÚ (Demokratická únia). V roce 2006 se před volbami sloučila s Demokratickou stranou. Člen Evropské lidové strany.
- **Hlavní principy:** liberální tržní hospodářství
- **Zahraníční politika:** proevropská, podpora euroatlantickým vazbám

Slovenská národní strana, SNS

- **Základní charakteristika:** silně nacionalisticky orientovaná křesťanská pravicová strana, sama sebe umísťuje na pravý střed politického spektra, pro své silné protimaďarské, protiromské rasistické postoje či kvůli nesmiřitelnému postoji k homosexualitě bývá označována jako extrémní pravice. Strana byla založena v roce 1989, v roce 2001 se od strany odštěpila radikální větev označující sebe jako *Pravá slovenská národní strana*, v roce 2005 se však se stranou znovu spojila. Mezinárodně sympatizuje s Unií pro Evropu národů (UEN).
- **Hlavní principy:** maximální nezávislost státu, preference státotvorného slovenského národa
- **Zahraníční politika:** euroskepticismus

Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja, SMK

- **Základní charakteristika:** pravicová strana založená na národnostním principu, jedna z nejstabilnějších na slovenské politické scéně. Těší se trvalé voličské podpoře od maďarské minority, dvakrát členem vlády, v letech 1998 a 2006. Člen Evropské lidové strany.
- **Hlavní principy:** podpora zájmů maďarské menšiny i dalších národnostních a etnických menšin
- **Zahraníční politika:** primární spolupráce s Maďarskem, tedy podporuje i co nejhlubší evropskou integraci

Ludová strana – Hnutie za demokratické Slovensko, ĽS-HZDS

- **Základní charakteristika:** populistická středová strana, vznikla v roce 1991 jako frakce Za demokratické Slovensko v rámci VPN (Verejnost proti násiliu), ve stejném roce se

transformovala v Hnutie za demokratické Slovensko. V devadesátých letech byla nejsilnější politickou stranou, vedoucí vládní stranou od roku 1992 do roku 1998. Před volbami v roce 2002 se od strany odštěpilo HZD, přesto ve volbách strana zvítězila, vládu však sestavila. V roce 2003 přejmenována na současný název.

- **Hlavní principy:** sociálně orientované tržní hospodářství, sociální solidarita, individuální zodpovědnost za sociální status
- **Zahraniční politika:** proevropská orientace

Kresťanskodemokratické hnutie – KDH

- **Základní charakteristika:** stabilní silně katolicky orientovaná pravicová politická strana, založena v roce 1990. Od roku 1998 byla součástí vládnoucí koalice do začátku roku 2006, když vládu opustila kvůli odmítnutí smlouvy s Vatikánem (obsahující výhradu svědomí z dalekosáhlými důsledky) ze strany koaliční SDKÚ. Člen Evropské lidové strany.
- **Hlavní principy:** podpora náboženství, podpora rodin
- **Zahraniční politika:** neutrální postoj k Evropské unii

Komunistická strana Slovenska – KSS

- **Základní charakteristika:** mimoparlamentní krajně levicová strana, ideový nástupce KSS, vznikla v roce 1992 sloučením dvou menších komunistických stran. Ve volebním období 2002-2006 parlamentní stranou. Sympatizuje se Stranou evropské levice.
- **Hlavní principy:** sociálně spravedlivá společnost vedoucí k socialismu, zestátnování, centrálně řízené hospodářství
- **Zahraniční politika:** proti členství země v NATO

Aliancia nového občana - ANO

- **Základní charakteristika:** mimoparlamentní liberální pravicová strana, vznikla před volbami v roce 2002. Po úspěchu ve volbách byla jednou z vládních stran, vládní koalici opustila v roce 2005 po finančním skandálu, někteří její poslanci vládu nadále podporovali. Strana postupně ztratila své příznivce, ve volbách v roce 2006 získala jen 1,42% hlasů.

Hnutie za demokraciu - HZD

- **Základní charakteristika:** mimoparlamentní strana odštěpená od ĽS-HZDS, její bývalý (dnes čestný) byl v roce 2004 zvolen prezidentem Slovenské republiky. Člen Aliance pro Evropu národů

Složení vlády a parlamentu v letech 2002 - 2006

Předposlední volby do Národnej rady Slovenskej republiky se konaly 20. a 21. září 2002. I když volby opět vyhrála HZDS, podobně jako po volbách v roce 1998 nebyla schopna sestavit vládní koalici a opět zůstala v opozici. Úspěch zaznamenala nově vzniklá SDKÚ, prezentující se jako nástupkyně SDK. Skončila druhá a spolu s SMK ANO (Aliancia nového občana) a KDH sestavila vládnoucí koalici. Třetí nejsilnější se stala nově vzniklá strana Smer. Sedmou stranou zastoupenou v parlamentu se stala KSS. SNS se o místo v parlamentu připravila svým rozštěpením na SNS a PSNS. Do parlamentu se nedostala ani strana HZD, odštěpená od HZDS. Volební účast byla 70,7 %.

Vládnoucí koalice se udržela téměř konce volebního období, když největší problémy zaznamenala v roce 2005, kdy koalici opustila strana ANO. Většina poslanců ANO však zůstala vládě věrná a vládu začalo podporovat i několik nezávislých poslanců vystoupivších z HZDS. V únoru 2006 vládní koalici opustilo KDH, na což vláda reagovala ústavním zákonem o zkrácení funkčního období parlamentu o dva měsíce a konání předčasných voleb.

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
Hnutie za demokratické Slovensko – HZDS	19,5	36
Slovenská demokratická a kresťanská únia – SDKÚ	15,1	28
SMER	13,5	25
Strana maďarskej koalície - Magyar Koalíció Pártja – SMK	11,2	20
Kresťanskodemokratické hnutie – KDH	8,3	15
Aliancia nového občana – ANO	8,0	15
Komunistická strana Slovenska – KSS	6,3	11
Pravá Slovenská národná strana - PSNS	3,7	-
Slovenská národná strana – SNS	3,3	-
Hnutie za demokraciu	3,3	-

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky - <http://www.statistics.sk/volby2002/webdata/>

Volba prezidenta v roce 2004

První kolo voleb prezidenta se konalo 3. dubna 2004. V prvním kole zvítězil předseda opoziční ĽS-HZDS Vladimír Mečiar, který společně s Ivanem Gašparovičem, předsedou mimoparlamentního HZD, podporovaný opozičním Smerem postoupil do druhého kola. Naopak kandidát vládnoucí SDKÚ se do druhého kola nedostal, stejně tak i dosavadní prezident Rudolf Schuster, která kandidoval jako nezávislý s podporou KSS.

Druhé kolo se konalo 17. dubna 2004 a v něm zvítězil Ivana Gašparovič.

Kandidát	Nominován	První kolo – počet hlasů (%)	Druhé kolo – počet hlasů (%)
Ivan Gašparovič	HZD, Slovenská ľudová strana	22,3	59,9
Vladimír Mečiar	ĽS-HZDS	32,7	40,1
Eduard Kukan	SDKÚ	22,1	
Rudolf Schuster	-	7,4	
František Mikloško	KDH	6,5	
Martin Búrora	-	6,5	

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – <http://www.statistics.sk/prezident2004/>

Výsledky voleb do Evropského parlamentu v roce 2004

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
SDKÚ	17,1	3
ĽS-HZDS	17,0	3
SMER (tretia cesta)	16,9	3
KDH	13,2	2
ANO	4,7	-
KSS	4,5	-

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – <http://www.statistics.sk/volbyep2004/>

Výsledky voleb a nové složení parlamentu v roce 2006

Poslední volby do Národnej rady Slovenskej republiky se konaly 17. června 2006. Byly to volby předčasné, když řádný termín měl být 16. září 2006. Volby podle očekávání vyhrála strana SMER – sociálna demokracia. S odstupem druhá skončila vládnoucí SDKÚ-DS. Třetí místo pak překvapivě obsadila nacionalistická SNS. Naopak neúspěch potkal ĽS-

HZDS, vítěze předchozích tří voleb, když získala jen 8,8% a skončila až pátá. Do parlamentu se dostali ještě SMK a KDH se stabilní voličskou podporou. Mimo parlament zůstala KSS, bývalá vládní ANO i liberální Svobodné fórum, odštěpené z SDKÚ-DS. Účast voličů byla oproti minulým volbám výrazně nižší, činila 54,7%.

Vládu sestavovala strana SMER. Výsledky voleb připravily mnoho variant pro sestavení vlády, rozhovory byly vedeny s SMK+KDH a SNS+LS-HZDS. Celkem překvapivě byla realizována varianta druhá.

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
SMER – sociálna demokracia	29,1	50
SDKÚ-DS	18,4	31
SNS	11,7	20
SMK	11,7	20
LS-HZDS	8,8	15
KDH	8,3	14
KSS	3,9	-
Svobodné fórum	3,5	-

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky-http://www.statistics.sk/nrsr_2006/slov/index.jsp?subP=v

Prameny

Marián Posluch, Ľubor Cibulka. *Štátne právo Slovenskej republiky*, Šamorín : Heuréka, 2003. ISBN 80-89122-07-8

Ján Svák a kolektív: *Ústavné právo Slovenskej republiky*, Bratislava : Akadémia policajného zboru , 2001. ISBN 80-8054-159-0

Kopeček Lubomír. *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-113-0

Kopeček Lubomír (ed.). *Od Mečiara k Dzurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvém desetiletí samostatnosti*. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2003. ISBN 80-210-3136-0.

Témata 18/2007

Michal Kubát a kolektiv. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia s. r. o., 2004. ISBN 80-86432-90

Internetové stránky jednotlivých politických stran